बि. (बम) थुलुङको जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्व

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय नेपाली केन्द्रीय विभागअन्तर्गत स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको दसौँ पत्रको प्रयोजनका लागि प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी

झमप्रसाद आचार्य

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

नेपाली केन्द्रीय विभाग

कीर्तिपुर

२०६९

शोध निर्देशकको सिफारिस

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षका छात्र झमप्रसाद आचार्यले दसौं पत्रको प्रयोजनका लागि मेरा निर्देशनमा **बि (बम) थुलुङको जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्व** शीर्षकको शोधकार्य सम्पन्न गरेकाले आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु ।

....

डा. गोविन्दप्रसाद शर्मा

उपप्राध्यापक

नेपाली केन्द्रीय विभाग

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, कीर्तिपुर

मिति : २०६९/१०/१७

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
नेपाली केन्द्रीय विभाग
कीर्तिपुर, काठमाडौं

स्वीकृति–पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअन्तर्गत विश्वविद्यालय क्याम्पसका छात्र झमप्रसाद आचार्यले त्रि.वि., स्नातकोत्तर तहमा नेपाली विषयको दसौं पत्रको प्रयोजनका लागि प्रस्तुत गरेको **बि (बम) थुलुङको जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्व** शीर्षकको शोधपत्र स्वीकृत गरिएको छ ।

शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति

नाम	**हस्ताक्षर**
(१) प्रा.डा. देवीप्रसाद गौतम (विभागीय प्रमुख)	....
(२) उपप्रा.डा. गोविन्दप्रसाद शर्मा (शोध निर्देशक)	....
(३) उपप्रा.डा. धनप्रसाद सुवेदी (बाह्य परीक्षक)	....

मिति : २०६९/१०/२१

कृतज्ञताज्ञापन

प्रस्तुत शोधपत्र मैले नेपाली विषयको स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षको दसौं पत्रको प्रयोजनका निमित्त आदरणीय गुरु उपप्रा.डा. गोविन्दप्रसाद शर्माको कुशल निर्देशनमा तयार पारेको हुँ । यसको तयारी क्रममा प्राध्यापन तथा विविध व्यावहारिक कार्यको व्यस्तता बिच पनि आफ्नो अमूल्य समय दिई शोध कार्यमा अभिप्रेरित गर्नाका साथै सचेत र सजग गराउँदै निरन्तरता प्रदान गरी प्रस्तुत शोध कार्यलाई यस रूपमा ल्याउन समुचित मार्गनिर्देशन दिनु हुने श्रद्धेय गुरूप्रति सर्वप्रथम हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

बि. (बम) थुलुङको जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्वको अध्ययन शीर्षकको शोध प्रस्ताव स्वीकृत गरी शोध कार्य गर्न अवसर प्रदान गरेकामा त्रिभुवन विश्वविद्यालय नेपाली केन्द्रीय विभागका अध्यक्ष प्रा. डा. देवीप्रसाद गौतमप्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु । सिङ्गो नेपाली केन्द्रीय विभाग र विभागका गुरुजनहरूप्रति हार्दिकता व्यक्त गर्दछु ।

स्नातकोत्तर अध्ययनमा हौसला दिनुका साथै यो शोध पत्र तयारका क्रममा शोध शीर्षक पहिचान गरी आवश्यक सामाग्री उपलब्ध गराईदिइ शोध लेखनमा विषेश राय सुझाव र सहयोग प्रदान गर्नुहुने संयुक्त पाटन क्याम्पस ललितपुरका श्रद्धेय गुरु उप प्रा.डा. धनप्रसाद सुवेदी 'श्रमिक' प्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु । यसै गरी शोधकार्यका लागि विशेष राय, सुझाव र सामाग्री उपलब्ध गराइ सहयोग पुऱ्यादिनु हुने दिक्तेल बहुमुखी क्याम्पसका सहायक क्याम्पस प्रमुख (शोधनायकका भाइ) उप प्रा. सुकराज राई (चमा थुलुङ) प्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दै दिक्तेल बहुमुखी क्याम्पस दिक्तेल र सो क्याम्पसका गुरुजनहरूप्रति आभार व्यक्त गर्दछु ।

शोधकार्य गर्नका लागि आवश्यक सामाग्री उपलब्ध गराउने त्रिभुवन विश्वविद्यालय केन्द्रीय पुस्तकालय र दिक्तेल बहुमुखी क्याम्पस दिक्तेलको पुस्तकालयप्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु ।

यो शोधपत्र लेखनका क्रममा सामाग्री सङ्कलनका रूपमा जानकारी दिनु हुने शोधनायकका परिवारजन बुबा अंगदबहादुर राई, आमा मनलक्ष्मी राई, बाल्यकालका मित्र कलमवीर थुलुङ र शोधनायककी धर्मपत्नी बालु थुलुङप्रति आभार व्यक्त गर्दछु ।

यहाँसम्मको अध्ययन र शोधपत्र तयारमा आशीर्वाद दिनु हुने ममतामयी माता चन्द्रकला आचार्यप्रति आभारी छु । मेरा स्वर्गवासी पिता लछुमन आचार्यप्रति श्रद्वा सुमन अर्पण गर्दछु । त्यस्तै यहाँ सम्मको अध्ययन र शोधपत्र तयारमा सुवर्ण अवसर दिने जीवन सँगिनी चोलाकुमारी आचार्यप्रति ऋणी छु । मेरो अध्ययन र शोधपत्रको तयारीमा सहजको वातावरण बनाउने सहृदयी मेरा सानु भाइ इन्द्रप्रसाद आचार्यलाई धन्यवाद छ । यान्त्रिक सहयोग गर्नु हुने भतिज गोविन्दराज आचार्य "आगो", भतिजी मिरा आचार्य, बैनी कल्पना ढुङ्गाना, मित्र पुरन चाम्लिङ र श्री जनता निमावि नेर्पा ८ रामपुर विद्यालयका परिवारप्रति आभार व्यक्त गर्न चाहन्छु । त्यसै गरी यस शोधपत्रलाई सेटिङमा सहयोग गर्ने 'जी' कम्प्युटर सेन्टर, कीर्तिपुरलाई पनि धन्यवाद दिन चाहान्छु ।

अन्त्यमा यस शोधपत्रको समुचित मूल्याङ्कनका लागि त्रिभुवन विश्वविद्यालय नेपाली केन्द्रीय विभाग कीर्तिपुर समक्ष पेस गर्दछु ।

शैक्षिक सत्र २०६३/०६५
क्रमाङ्क ११६
मिति २०६९/१०/१६

झमप्रसाद आचार्य
नेपाली केन्द्रीय विभाग,
त्रिभुवन विश्वविद्यालय कीर्तिपुर

विषयसूची

पृष्ठ

अध्याय एक

शोध परिचय १(४

१.१ विषय परिचय १

१.२ समस्या कथन १

१.३ शोध कार्यका उद्देश्यहरू २

१.४ पूर्वकार्यको समीक्षा २

१.५ शोधकार्यको औचित्य ३

१.६ शोधकार्यको सीमाङ्कन ३

१.७ सामग्री सङकलन ३

१.८ शोध विधि ३

१.९ शोधपत्रको रूपरेखा ४

अध्याय दुई

बि. (बम) थुलुङको जीवनी ५(१२

२.१ विषय प्रवेश ५

२.२ जन्म र स्थान ५

२.३ वंश तथा परम्परा र पारिवारिक पृष्ठभूमि ५

२.४ बाल्यकाल ५

२.५ शिक्षादीक्षा ६

२.६ दाजुभाइ तथा दिदीबहिनी ६

२.७ विवाह तथा सन्तान ६

२.८ दाम्पत्य जीवन ७

२.९ पेसा व्यवसाय ७

२.१० रुचि स्वभाव ८

२.११ वेशभूषा ८

२.१२ धर्म संस्कार ८

२.१३ लेखनमा प्रेरणा ९

२.१४ कृतिहरू ९

२.१५ मान सम्मान, अभिनन्दन, पुरस्कार १०

२.१६ सामाजिक तथा साहित्यिक सङ्घ-संस्थाहरूमा संलग्नता १०

२.१७ अन्तिम अवस्था र मृत्यु १२

२.१८ निष्कर्ष १२

अध्याय तीन

बि. (बम) थुलुङको व्यक्तित्व १३(१६

३.१ विषय प्रवेश १३

३.२ व्यक्तित्वका विविध पक्ष १३

३.३ शारीरिक व्यक्तित्व १३

३.४ साहित्यिक व्यक्तित्व १३

३.५ साहित्येतर व्यक्तित्व १५

३.६ जीवनी र साहित्य लेखनबीच अन्तःसम्बन्ध १६

अध्याय चार

बि. (बम) थुलुङको कृतित्व अध्ययन १७(४९

४.१ विषय प्रवेश १७

४.२ लघुकथाको चिनारी १७

४.३ कृतित्वको चिनारी १९

४.४ लघुकथा विश्लेषणको आधार १९

४.५ "अनुभूत" लघुकथाको अध्ययन २०

४.६ कथागत प्रवृत्ति ४८

४.७ निष्कर्ष ४९

अध्याय पाँच

निष्कर्ष ५०(५१

सन्दर्भ सूची ५२

परिशिष्ट (क)

परिशिष्ट (ख)

परिशिष्ट (ग)